СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 212. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 13-го вересня 1938. No. 212. Jersey City, N. J., Tuesday, September 13, 1938 VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ · Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ ЗАНЯТИЙ ЕВРОПЕЙСЬКОЮ СИТУАЦІЄЮ

РОЧЕСТЕР (Минесота). — По дорозі до цього міста на стрічу зо своїм сином Джеймсом Рузвелтом, хорим на шлунковий боляк, президент Рузвелт відмовився виголошувати якінебудь промови або говорити з ґазетярами, а зате ввесь час був занятий поважною европейською ситуацією. Його штаб секретарів був усе при його боці, а департамент стейту пересилав йому всі вістки, що могли відноситися до цеї справи. Він навіть не виходив відповісти на привіти людей, що збиралися масово на стаціях.

Сина президента вже зоперовано в шпитали Св. Марії. Лікарі заявили, що операція виказала, що їх побоювання, що шлунковий боляк може бути небезпечний, на щастя показалися неоправданими.

СЕКРЕТАР ІКЕС РАДИТЬ ЗАХОРОНЯТИ АМЕРИКУ ПЕРЕД ЧУЖИМИ СИСТЕМАМИ.

ПУТ-ІН-БЕЙ (Огайо). — У своїй промові підчас відкриття памятника комодорові Оливерові Газардові Перієві, що 125 літ тому виграв на озері Ірі для американців битву проти англійців, секретар внутрішніх справ, Ікес, заявився за захорону американського суспільного ладу перед чужинецькими системами, комунізмом і фашизмом.

Охороняти суспільний лад Америки перед комунізмом і фашизмом, можна, на думку Ікеса, вічною чуйністю перед нарушенням свобід та нищенням у самому корені всіх цих суспільних лих, з котрих потім виростає комунізм і фашизм, а то через забезпечення громадянам суспільного становища й економічного добробуту. Ікес виступив гостро проти війни й фашизму у місцевому театрі для бійки оборону своїх клясових інтересів.

ЛУЇС БАЧИТЬ ЗАГРОЗУ ФАШИЗМУ В АМЕРИЦІ.

МЕКСИКО. — У своїй промові перед 50,000 мексиканських робітників, зібраних з нагоди конгресу проти війни й фашизму у місцевому театрі для бійки биків, Джан Луїс, голова Комітету Промислової Організації, заявив, що Злученим Державам грозить повстання фашизму, котрий піддержують американські капіталісти для боротьби проти робітників.

Цілий театр був прикрашений червоними прапорами ріжних орґанізацій. Між ними були прапори комуністичної партії Мексика й ленінівської секції Конфедерації Мексиканських Робітників.

НОВІ ПОВІТРЯНІ БОМБИ — НІМЕЦЬКИЙ СЕКРЕТ.

ВАШИНҐТОН.—Розсліджуючи виріб нових повітряних бомб, що робили багацько шкоди в повітряних райдах в Еспанії, американські військові дослідники переконалися, що ці бомби це німецький секрет.

ПІДПРИЄМЦІ ОРГАНІЗУЮТЬ ПУБЛИКУ ПРОТИ СТРАЙКУЮЧИХ РОБІТНИКІВ.

САН ФРАНСІСКО (Каліфорнія). — Президент Санфрансіського Союзу Готельників скликав представників місцевих промислових, купецьких, громадянських і жіночих організацій на „збори закону й порядку" для виступу проти „безправної брутальности й насильства юрби" в страйку місцевої крамничної обслуги.

БОМБИ НА ТЛІ СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК. — У неділю рано підложено тут під брами домів під чч. 231 та 243 Вест 29 вулиця дві бомби, що вибухаючи, висадили вікна в 7 гуртових футряних підприємствах.

Поліція й кушнірські підприємці кажуть, що бомби мають звязок з боротьбою між власниками й робітниками в футряному промислі.

ТРИЦЯТЬ ТРИ МІЛІОНИ ОСІБ ДО ШКОЛИ.

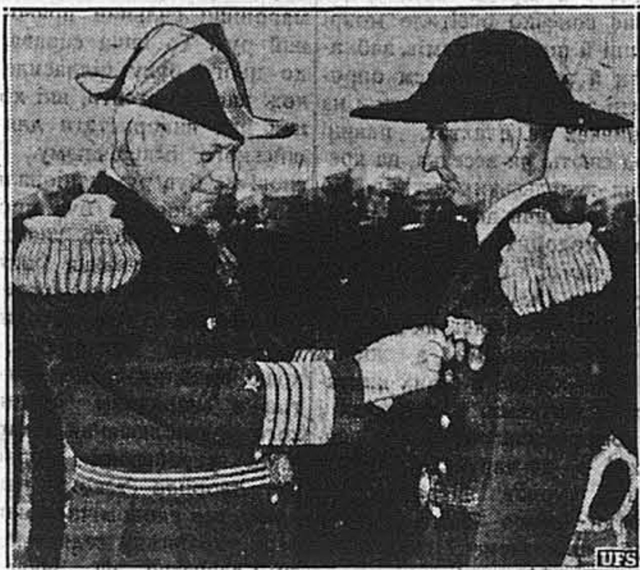
ВАШИНҐТОН. — За обчисленнями бюра освіти, цього місяця піде до Американських шкіл майже одна четвертина всього населення краю, або коло 33 міліони осіб.

З того числа 24,400 підуть до народних шкіл, 6,750,000 до вищих шкіл, а коло 1,350,000 до колеґії і університетів. Крім цього коло одного міліона буде вчитися в ріжних фахових, денних і нічних школах.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

НЮ ЙОРК. — Виставова корпорація одобрила плян турецького уряду виставити на світовій виставі в Ню Йорку в 1939 році орієнтальний базар. Базар буде представляти найхарактеристичніший куток Істанбулу й буде мати в собі типічний турецький павільон. Будуть у ньому продавати турецькі вироби.

Уряд південно-американської републики Еквадор повідомив заряд вистави, що він уже вибрав звісного еквадорського маляра Каміля Еґаса для розмалювання стін в еквадорській палаті на світовій виставі.

ДАЮТЬ ВІДЗНАЧЕННЯ ЗА ГЕРОЇСТВО.

Федеральний уряд признав хрест заслуги поручникові американської военної фльоти, Артурові Андерсонові, котрий командував американським военним кораблем „Паней", як його обстрілювали на китайських водах японські летуни. Медалю причіпає Андерсонові адмірал Калбфус.

УРЯД РОЗСЛІДЖУЄ ЕСПАНСЬКУ РЕКРУТАЦІЮ.

Федеральні прокуратори почали розсліджувати рекрутацію американців на еспанську війну. Як покажеться, що ця рекрутація нарушує часто закони, уряд потягне рекрутаційних аґентів до судової відповідальности.

ПРОБУВАЛА ПІКЕТУВАТИ СУД.

Марія Сортіно в Йонкерсі, Ню Йорк, пікетувала дитячий суд вестчестерського повіту, з таблицею, домагаючися віддання собі опіки над своїми трьома дітьми, котрі суд недавно віддав її мужеві. Її арештовано за нарушення публичного спокою.

НОВА ХВИЛЯ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ СВЯЩЕНИКІВ.

У свердловській провінції (біля Екатеринбурська) Ґ. П. У. арештувало православних священиків старообрядців Степана і Саву Корляків. Далі арештувало православного священика Лаврова з горьковської провінції. Ґ. П. У. дуже завзято переслідує на релігійному тлі німецьких кольоністів над Волгою, де розстріляно двох священиків-евангеликів, Мілера з Розенфельду і Єґера з Вайценфельду, під закидом зрізації проти большевицького режиму.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА В КИЄВІ.

В одному з найбільших промислових підприємств у Києві — у фабриці взуття — вибухла недавно жахлива пожежа. Вона знищила зовсім чотироповерховий будинок з уладженням і новими машинами, що їх недавно спровадили з Америки. ҐПУ арештувало цілу низку „шкідників", членів тайної організації в червоній армії.

В ТУРЕЧЧИНІ НЕ ВІЛЬНО РОЗМОВЛЯТИ ЧУЖОЮ МОВОЮ.

В Ізмірі (Смирна) влада покарала понад 10 осіб грибною по 1 турецьким фунті за те, що занадто голосно розмовляли жидівсько-еспанською мовою. Таку кару накладатимуть на всіх, що чужою мовою розмовлятимуть на прилюдних місцях.

ПОРІВНЮВАЛИ ВПЛИВ ДЕМОКРАТІЇ, ДИКТАТУРИ Й АНАРХІЇ НА РОЗВІЙ ДІТЕЙ.

На конвенції Американського Психольоґічного Союзу в Колюмбосі, Огайо, прочитано реферат про розсліди трьох учених з айовського університету над впливом правління на поступ навчання учнів. Розсліди показали, що при демократичнім правлінні учні проявляли три рази стільки приязни й кооперації, ніж при автократії, та більше розвою, більше ініціятиви й радости з науки. При диктатурі було багато більше ворожнечі, сварки, байдужности, ніж при демократії. При анархістичнім правлінні було багато дезорганізації, сварок, лінюхування, насмішок і нудів.

ТРАГЕДІЯ НА ФАРМІ.

В шпиталі в Реджайні, Саск., померла пані Річі, літ 53, жінка Джана Річі, від пострілу стрільбою. В тім самім шпиталі перебуває чоловік померлої, фармер з околиць Реджайни, який, як це поліція твердить, застрілив свою жінку, а себе також вистрілом поранив. Причиною трагедії було це, що Джан Річі взяв собі дуже до серця сьогорічний лихий збір і в приступі мелянхолії застрілив свою жінку, а потім себе поранив.

ВЕЛИКА АФЕРА З ПАЧКУВАННЯМ НАРКОТИКІВ.

Поліція в Єрусалимі викрила велику аферу з пачкуванням героїни і кокаїни вартости кільканацять тисяч фунтів стерлінґів. Героїну і кокаїну знайшла поліція в окладинках понад 80 примірників біблії, що їх переслано з Парижа до Палестини. На основі інформації паризької поліції єрусалимська поліція встигла затримати більшу скількість надісланих поштовим урядом примірників біблії.

ПОМЕР БУВШИЙ КОМУНІСТИЧНИЙ ПОСОЛ.

У тюрмі у Володимирі в СССР помер на сухоти бувший посол до варшавського сойму, Круліковскі. Його засудили були большевики на 20 років вязниці.

УМОВО ХОРИЙ УБИВ ЖІНКУ Й СЕБЕ.

В неділю знайдено в ліжку в мешканні під ч. 277 Пайн Стр. у Джерзі Сити тіло пані Марцелі Добровольської, матери 4 дозрілих дітей. В її голові були дві малі рани, видно завдані оскардом до леду. В дривітнї дому знайдено повішене тіло її чоловіка, Василя Добровольського. Поліція догадується, що Добровольський убив свою жінку, а потім поповнив самогубство. Розсліди показали, що два місяці тому лікарі заявили родині Добровольського, що він небезпечно хорий на умі, й радили відіслати його до інституції для душевно хорих. Родина цього не зробила. „Ми думали, що дамо йому кращу опіку вдома", говорили дозрілі діти. Добровольські мали крамницю з делікатесами.

ЗБРОЙНИЙ НАПАД НА ЛИСТОНОШІВ.

З села Скуди під Мщоновом коло Варшави вислали до поштової аґенції в Буківці двох листоношів на роверах, що везли листи та вартісні посилки. Листоноші, брати Володислав і Роман Ковальскі, доїхали без випадку до Буківки, забрали мішки з поштою й поїхали назад. Коли були вже під Скулами в загайнику, впали на них стріли й поранили обох листоношів. Вони впали з роверів. З хащів вибігли два бандити, схопили мішки з поштою й кинулися втікати. В. Ковальскі згинув на місці, а його брат утратив свідомість, але незабаром відзискав її, дотягнувся до Скулів і заалярмував поліцію. Підчас розшуків знайдено покинений мішок з поштою. Бандити забрали тільки одну вартісну пачку. За напасниками гонить погоня.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ ВІД ДОЩУ.

Це нове обезпечення, видумане в Анґлії, не від невроджаю, спричиненого дощем, але від дощевих днів. Хтось їде на відпустку й хоче мати грошеве відшкодування, якщо треба буде сидіти вдома. Отже обезпечується. Т-во обезпечень на основі обчислень середньої скількости соняшних днів в Анґлії між початком травня й кінцем вересня приймає обезпечення й виплачує премію, якщо число дощевих днів у тому часі є 80 проц., або більше. Обезпечуватися можна на місяць, або на сезон.

НІМЕЦЬКА МОЛОДЬ ВІДВІДУЄ УКРАЇНСЬКІ МУЗЕЇ.

На днях до Музею Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка у Львові зайшов гурток німецької молоді з Східної Прусії. 16. німецьких прогульковців не могли начудуватися скарбами українскої культури. На запит одного з присутніх, чи багато чужинців відвідують наші музеї, диҗурний працівник музею відповів м. ін. таке: Наш музей відвідують чужинці деколи із дуже далеких країв. Потім часто-густо поміщують у своїх часописах гарні і прихильні статті про високу культуру українського народу. Та варто додати, що й число наших, українських відвідувачів постійно зростає, зокрема наших селян.

ЗАКАРПАТСЬКИХ УКРАЇНЦІВ НЕМА КОМУ ВЗЯТИ В ОБОРОНУ

УЖГОРОД. — Хоч Чехословаччина опинилась тепер у дуже небезпечному положенні і кожної хвилини їй грозить наїзд німців, то проте вона примінює до українців політику гнету і винародовлення. В останніх часах цей чеський режим гнету загострився. Чеська влада віддала шкільний реферат Закарпатської Руси чеському шовіністові Хмеляржові, який, узявши собі до спілки іншого подібного до нього, Равшера, разом з ним старається спинити розвій українського шкільництва на Закарпатті і його зчехізувати. Покористуються вони до того русофільством. В останніх часах Хмелярж старається усунути з директорства ґімназії відомого заслуженого і загально любленого о. Августина Волошина, а навіть запропонував, щоб він подався до димісії.

Солідарний виступ українців.

В обороні о. Августина Волошина виступили солідарно всі закарпатські українці, а передові українські партії ухвалили в тій справі відповідні резолюції. Та ті резолюції чеська влада сконфіскувала. Часопис „Вперед", офіційний орган української соціял-демократичної партії Закарпаття, помістив редакційну статтю, яка яскраво підкреслює солідарність закарпатців. Та стаття між іншим говорить: „Пан директор Волошин пише книги, видає часописи, провадить навчання та виховання цілих поколінь молоді і вчительства, а пан Хмелярж приходить до нашого краю, дістає тут добру посаду й тепер дозволяє собі… пропонувати йти на пенсію найзаслуженішому діячеві і пробудникові нашого народу. Ми знаємо, що п. директор Волошин є священик і з нами має багато розходжень ідеольоґічного порядку, навіть часто виступав проти нас, але хто сміє недоцінювати цього чесного і відданого діяча, хто сміє усувати його від праці, коли він провадить її взірцево та з любови?"

ВИКРИВЛЕНА ВИСТАВА.

УЖГОРОД. — У Кошицях чеський уряд влаштував виставу, яка мала показати всебічно культурні, економічні й мистецькі осяги Словаччини і Закарпаття. Та, як доносять українські закарпатські часописи, воно так не є. Характер цеї вистави майже вцілості словацький. Чужинець на виставі не могтиме довідатись не то про всі багатства того краю, але навіть не догадується, що на Закарпатті є українці. Цікаве те, що один відділ влаштовано на те, щоби показати всі добродійства чехословацької конституції. Але в кутку „свобода преси" нема ні одного українського часопису, бо впорядчики не допустили їх. Зате є кацапські часописи. Народні строї Закарпаття спотворено й надано їм словацький характер.

ДЕМОНСТРАЦІЇ СУДЕТСЬКИХ НІМЦІВ.

ПРАГА. — Демонстрації судетських німців приняли масовий характер. По ріжних містах збираються маси судетців і, співаючи ріжні німецькі патріотичні пісні, машерують вулицями та викрикують: „Гайль Гітлер", „Зіґ Гайль" і т. п. В деяких випадках вони турбують і побивають чеських урядовців, поліцаїв, а навіть священиків.

НІМЕЦЬКА ПРЕСА ПІДНОСИТЬ ДОМАГАННЯ.

БЕРЛІН. — Німецька преса вже перестала говорити про повну територіяльну автономію для судетських німців, а пише про цілковите прилучення судетських німців до Німеччини. Всі напружено чекають на висліди нірнберського конґресу, під кінець якого Гітлер виголосить важну промову.

В ЛОНДОНІ ВВАЖАЮТЬ ХВИЛЮ ГРІЗНОЮ.

ЛОНДОН. — У Лондоні далі ведуться безнастанні наради міністрів. Уважають, що хвилина дуже грізна і в найближчих днях можна сподіватися вибуху. Анґлія чимраз більше консолідується і приготовляється до війни. Урядові круги підкреслюють, що як тільки Франція вступить у війну, Анґлія відразу піде їй на поміч. Нишком Анґлія підготовляє мобілізацію.

ФРАНЦІЯ МОБІЛІЗУЄТЬСЯ ПОВНИМ ХОДОМ.

ПАРИЖ. — Франція переводить військову мобілізацію на широку скалю. Вона вже має під зброєю поверх два міліони вояків. Крім того на німецьку границю стягає тяжкі гармати. Понтонові мости на Рені перервані. Залізничники здовж прикордонної смуги дістали вже ґазові маски.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc, at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ ТЕПЕР, ЧИ В ЧЕТВЕР?

Міліони людей у світі лягають цими днями спати в мирі, не знаючи, чи, вставши на другий день рано, не знайдуться вже у війні. Ясна річ, кожний з них хоче вгадати відповідь на питання: чи буде війна? Як буде, то коли?

Ніхто не може знати тепер відповіди на ці питання; здається, навіть Гітлер, котрий є одною особою, що від неї рішення війни найбільше залежить. Не знає мабуть і він, бо й не від нього все залежить. Він має фанатичне бажання забрати якнайбільше земель, захопити наперед заселені німцями території поза німецькою державою й опанувати якнайбільшу частину світу. Тепер Чехословаччина стала йому на дорозі й він хоче її змести.

Одначе він хотів би цього доконати без найменшого спротиву, анектувати Чехію, як анектував Австрію. Якби це тепер показалося неможливим, без викликування загальної війни, то він мусів би рішитися, чи починати таку війну тепер, чи може замиритися якось тепер, зискавши якнайбільше на замиренні та приготовивши війну набудуче. Він може рішитися на одну й другу політику, відповідно до того, котру вважатиме доцільнішою.

Його тактика залежитиме від становища інших держав, передовсім Анґлії, Франції й Росії, трохи менше від становища Італії, Америки й інших держав. Від становища перших трьох держав буде залежати, чи Чехія буде ставити военний опір Німеччині. Найважнішим тут становище Анґлії: як Анґлія не заявиться готовою станути з Францією, то Чехія буде знати, що вона собі з Німеччиною ради не дасть, і піде навіть на такі уступки, які вона нині вважає неможливими. Та Анґлія знає, що як покине чехів, то Німеччина захопить Чехословаччину, але на цьому не здержиться, а піде жадати дальших територій, і тоді Анґлії всетаки прийдеться колись опиратись Німеччині, і то багато сильнішій Німеччині, ніж Анґлії приходиться опиратись тепер. Як чехи під натиском Анґлії предложать Німеччині так багато, що Гітлер це прийме, то Анґлію будуть величати як велику миролюбницю, але Анґлія мусить знати, що вона тоді буде в багато гіршій позиції, ніж є тепер.

З цього видно, яку це делікатну гру грає европейська дипльоматія. Здається, вона нині не має найменшого сумніву, що до війни мусить прийти, чи тепер, чи в четвер. Одначе саме в цьому є велике питання: чи має війна прийти тепер, чи в четвер? І кожна сторона старається довести до війни тоді, коли їй вигідно. В цьому питанні, кому саме коли вигідно мати війну, є забагато невідомих даних, щоб хтонебудь міг це питання вже нині розвязати.

СВЯТО „ПРОСВІТИ" В РАХОВІ

I.

В неділю, 14 серпня ц. р., ціла Гуцульщина на південь від Карпат мала велике свято. В цей день відбулося відкриття Українського Народнього Дому в місті Рахові (Закарпаття). Хоч хмарне небо в ночі з суботи на неділю виливало цілі потоки води на зелені гори, то ця негода не здержала людей від виконання своєї народньої повинности. На возах і верхи, на роверах і пішки вирушили люди — одні ще в суботу ввечері, інші рано в неділю. Також із стації залізниці в Рахові раз за разом приходять люди: селяни в прегарних гуцульських убраннях, що цвітуть, як мак червоно, або тішать око ніжною жовто-блакиттю та гармонією веленого з червоним.

14. серпня Рахів заговорив українською мовою. Як і всі інші міста на Закарпатті, Рахів має характер „міжнародній", головно жидівсько - мадярський. Також чеський елемент все більше вибивається вгору по містах. Тільки законний господар цієї прекрасної землі все ще не став на власні ноги, а тому маємо такі дивогяди, що в центрі Гуцульщини, в Рахові, в ресторанах чуєте лише мову мадярську або чеську та жидівський жарґон, написи всюди чеські, словацькі, а то й російські, тільки мова українська на кожнім кроці почуває себе у власній хаті сиротою.

В неділю, 14. серпня, вулицями Рахова пройшла українська народня хвиля. Вона заявила голосно й виразно, хто ми й що ми, так, що й сліпі могли побачити і глухі почути.

Народній Дім „Просвіти" в Рахові збудовано власними силами й коштом цілої Гуцульщини. Це факт величезної ваги. Бо ціле Закарпаття виховане в тім дусі, що, мовляв, „пани дадуть". А „пани" хоч і дають, то не на те, щоб розвивалася тут своя українська національна свідомість і росла народня сила, а на те, щоб за ті нікчемні побрязкачі осідлати, підпорядкувати собі наше народне життя.

Рахівська „Просвіта" порвала з цією поганою традицією субвенцій, за якими приходить звичайно „санація", а потім і контроля та вказівки збоку. Самі цей гарний дім збудували, самі возили дерево, будував свій архитект — селянин із Квасів Андрущук. Міцно держать люди свою нову культурну святиню в Рахові, не дадуть вони її в чужі руки.

Свято „Просвіти" в Рахові почалося церковною службою, що завершилася посвяченням національного жовто-блакитного прапору. Потім рушили маси походом через Рахів до спортової площі. З усіх сіл прибули делеґації „Просвіти" з таблицями, з хорами своїми, а бичківська „Просвіта" виступила з дутою орхестрою. Раннє сонечко освітило мокрі вулиці й покрівлі домів, заблищали й заграли сонцем опромінені золоті й срібні нитки на вишивках та плахтах, павині пера сяють, як веселка, на кресанях гуцульських леґінів. До краси убрання додається ще й краса молодих облич — хлопців і дівчат. Стрункі, чорноброві, то з косами, як воронове крило, то біляві, як лец, заквітчані віночками з живих квіток;—хлопці в білих киптарях із квітками, в постолах і в доморобних червоних панчохах — це чарувало очі: неодин турист витратив усі плитки свого фото-апарату, щоб „поживитися" цим видовищем, а фільмові оператори просто не знали, відкіль починати, бо таке було тут багатство барв, типів, рухів і життя. Ішли молоді й старі, чоловіки й молодиці, сивоусі діди і малі діти, зо співом на устах, з виразом своєї гідности в очах, у голосі і в цілій поведінці. Кожне село має свою ношу; по запасці або по хустині чи вишивці можна пізнати, з якого села люди. Серед просвітянської маси не можна відріжнити інтеліґента від селянина або робітника: багато учителів та вчительок прийшли в національних убраннях; вони творять з народньою масою одне ціле. Учасники зїзду мають на грудях жовто-блакитний значок — „Окружний Просвітянський Зїзд, Рахів 1938". Купують цю відзнаку й не-українці, але мало. Вони „безплатно" придивляються до походу.

II.

Ще перед свяченням прапору „Просвіти" виступила на поверхню одна справа, яка багатьох занепокоїла і збентежила. Мали священня прапору доручити рахівському священникові Демяновичеві. Демянович, як і 99% тутешнього духовенства, мадяр від голови до пят, але удає, що він „рускій", підпирає москвофільство. Він перед роком святив у тім же Рахові царський московський трикольоровий прапор. Коли до відома учасників зїзду дійшло, що цей самий Демянович має святити український прапор у Рахові, то обурення було загальне. Парох Демянович мусів усунутись, а посвячення виконав інший священик, свідомий українець.

Не був це єдиний дисонанс у просвітянському святі. Відомо, що на Гуцульщині й Мармарощині сильний православний рух. То інша справа, що до цього руху підлазили також царські аґенти, які хотіли цей рух використати для російського імперіялізму. В основі це був рух національний і соціяльний. Це був протест проти мадярського гноблення та проти панування шляхти, жандармів та мадяронських священиків. Греко-католицьке духовенство Закарпаття, до краю змадяризоване, було не тільки знаряддям чужинецького поневолювання закарпатської української людности, але творило також **панівну клясу,** що економічно визискувала українську селянську масу. Селянство на Закарпатті ще за світової війни робило панщину для духовенства, під примусом мадярської поліції. Отже після розпаду Австро-Угорщини на Закарпатті почався сильний поворот до православя з протесту проти політики урядової мадярської греко-католицької церкви.

Правда, тут сталося „історичне непорозуміння": в новоорґанізованій православній церкві запанувало москвофільство, що тягне до „єдиної неділимої Росії". Але, як рівняти з мадяронським греко-католицьким духовенством, православне духовенство має ту вигоду, що воно говорить у себе дома мовою **українською,** тимчасом, коли між священиками греко-католицькими панує мадярська мова. Самособою, ці політичні й культурні орієнтації величезної маси греко-католицького та православного духовенства — на Будапешт і Москву — не перешкоджають закарпатській народній масі доходити до української національної свідомости. Свідомість національна росте між греко-католиками і між православними. і, можна сказати, що українізм серед православних виступає енерґійніше, завзятіше. А проте між свідомою частиною греко - католицького духовенства на Закарпатті можна помітити намагання представити справу так, немовби всі православні — це москвофіли, а тільки греко-католики — це справжні українці. Ця небезпечна тенденція вповні виявилася також на просвітянськім святі в Рахові. Приміром, греко-католицький священик Попович з Хусту в своїй промові кількома наворотами підчеркував прихильність зібраної людности до католицької церкви і до папи римського. Цю промову мусіли вислухувати просвітяни з таких сіл, де живуть самі православні (наприклад село Росішка). Поряд із спортовою площею, де відбувалося віче просвітянського зїзду, в цей самий час у православній церкві видзвонювали в усі дзвони, бо там православний священик навмисне служив службу, щоб не пустити своїх вірних на просвітянський здвиг. Чия вина? Хто довів до такого нечуваного згіршення, що вдалося частину української народньої маси поставити осторонь від всенароднього свята? Факт безперечний: відповідальність за цю „ложку дьогтю в бочці меду" несе в першу чергу **орґанізаційний комітет,** що свято „Просвіти" влаштовував. Цей комітет мусів би наперед порозумітися також і з православним священиком українського напряму і так хоч на цьому святі показати світові, що ми культурна нація 20-го віку і що ми можемо обєднатися для загальної всенародньої справи в одним таборі, **незалежно від того, до якої церкви хто ходить і як він читає своє „вірую".** Цього не зроблено, і для кожного, хто чув розмови людей з маси, було ясно, що своїм фанатичним наставленням і греко-католицькі і православні священики **програли** на просвітянськім зїзді. Православна маса, не зважаючи на перешкоди, поставлені рахівським священиком, на **зїзд прийшли,** але самі греко - католики, слухаючи церковної проповіди на вічу, замісць політичної промови, гомоніли між собою, що це не церква та що на зїзді є люди всякої віри...

Неприємно про це писати, але треба. Нема гірше, як люди не бачать своїх помилок, а ніхто їхніх помилок їм не покаже. На жаль, були ще й інші орґанізаційні хиби просвітянського зїзду. Ідучи на всенароднє свято, кожний українець має право сподіватися, щоб промови підносили його духа. На жаль, у деяких промовах на просвітянськім зїзді, чулося бажання вихвалити свою партійну дзвіницю і зганьбити своїх противників. Нема слова, політична критика — це річ дуже потрібна, але — для кожного овочу є свій час і місце. На всенародніх зїздах не личить вести змагання про партійні програми і зводити дрібні особисті порахунки.

Народній Дім „Просвіти" в Рахові стоїть як твердиня українства, як символ волі українського народу до волі, правди й освіти. За прикладом Гуцульщини підуть і інші міста і села на Закарпатті, що ще не мають домів „Просвіти". Для цього діла треба орґанізованої праці. Віримо, що також закарпатські українці в Америці не забудуть про своїх братів у старім краю і поможуть їм у їх боротьбі за ліпшу будучність.

Б. Ю.

ТАЙНА ЕКАТЕРИНБУРҐУ

Зприводу недавно наспілої вістки про смерть відомого вбивника царя Миколи II., Янкеля Юровського, в европейській пресі появилися знову спогади про обставини, серед яких згинув цар та його родина в ночі з 16 на 17 липня 1918 р. в Екатеринбурґу. На основі цих спогадів я подаю тут головні подробиці.

Після того, як у другій половині травня 1918 р. арештована царська родина була вже вся в черговім вязничнім осідку, а саме в домі купця Іпатієва в уральськім місті Екатеринбурґу — сьогодні воно називається Свердловськ — зайшли такі обставини, що прихильники царя могли ще раз потішатися надією на змогу визволення арештованих з рук большевиків. У звязку ось з протибольшевицьким повстанням адмірала Колчака — розстріленого дня 7. II. 1920 р. в Іркутську — царський прихильник князь Баґратіон намагався визволити рідню царя ще тоді, коли її держано в Тобольську. А коли це внаслідок нерішучости царя не вдалося, і вся царська родина була переведена в Екатеринбурґ, то Баґратіон подався зо своїми людьми і собі в напрямі Екатеринбурґу, так, що в перших днях липня був він тут уже в такій близі, що міг осягнути місто впродовж кількох днів. Плян у нього був такий: з одної сторони він готовився до наступу на місто, а рівночасно з цим гадав рятувати царя при допомозі довірочних людей на місці. Якби це вдалося довершити, Микола II. мав бути проголошений царем спершу в Донській області, а враз з тим мала бути проголошена і зовсім нова конституція для всієї Росії та загальна боротьба проти большевизму. А якщоб цар не надавався добре на носія всіх отих задумів, то в Баґратіона був плян проголосити володаркою нової російської монархії найстаршу доньку царя, Ольгу, в яку він, як кажуть, залюбився.

Але хоч і як зважливо намагався Баґратіон здійснити свій намір, піславши в Екатеринбурґ молодого козацького четаря Іворіна, що в перебранні мав тут вести акцію в користь царської рідні, то перехитрити большевиків, особливож головного їх ватажка в Екатеринбурґу, Юровського, змовникам не вдалось.

І отак після того, як Юровський у відповідь на свій донас про розкритий заговір з метою визволення царя одержав з Москви, від Свердлова, як від голови тодішнього Всеросійського Центрального Виконного Комітету, наказ „відповідно до обставин" покінчити з царем та його ріднею, гершт екатеринбурської чеки рішився на все.

Тоді ось з Москви, разом з повертаючими делеґатами Юровського, а саме Ґолощокіном та Сиромолотовом, прибули і десять вибраних салдатів з рядів московської чеки, т. зв. **„катів чрезвичайки".** Пять з них це були прості злочинці, випущені недавно передчасно з криміналу, а других пять — воєнні полонені, що втекли з табору, де були приміщені.

Отак з цими помічниками взявся Юровський довершувати останнього порахунку з царем.

Недовго після півночі двері кімнат, де жили увязнені, з лопотом відчинились і царську семю голосним криком розбуджено. Це Юровський вдерся сюди зо своїми посіпаками і наказав царській родині зараз зодягатись і готовитися до відїзду, що мав наступити коло 4. години рано, ніби тому, що в місті ставало щораз неспокійніше. Колиж усі були вже готові і поснідали, їм до години 3:30 довелось ждати дальших розпорядків Юровського. Щойно в той час зявився він у них знову, і то в товаристві свого заступника Нікуліна та представників екатеринбурської чеки, а саме Медвєєва, Єрмакова та Ваґанова, що всі були узброєні. Юровський заявив цареві, що поки приїдуть авта, їм усім треба чекати у великій кімнаті геть унизу, де була пивниця, і туди зараз і подались усі. Напереді ішли Юровський і Нікулін, далі цар, з престолонаслідником — який не був всилі іти — на руках, за ним цариця і чотири доньки, лікар професор Боткін, покоївка цариці Демідова, кухар Харитонов та один льокай. Три інші представники чеки ішли позаду. Великі княжни і лікар несли свої клунки самі, кухар і слуга річи царської пари, а покоївка двигала дві великі подушки, призначені на ліжко для престолонаслідника.

Отак усі зійшли вниз, до пивниці, де опинились у великому, зовсім порожному просторі з двома вікнами на вулицю і двома на подвіря. Стіни були вибілені, долівка камяна. Всі вікна були зашальовані грубими дошками, ввесь простір освічений одною електричною лямпою по середині стелі. По обох боках цієї кімнати були залізні двері.

„Отут маєте чекати, поки не приїдуть самоходи", наказав Юровський. „Вони небаром будуть тут".

І з цим він ураз зо своїм почотом пішов геть, грюкнувши за собою дверима.

Вязнені розглянулись по кімнаті.

Крісел було тут усього три.

Володимир Островський.

ПІД ЗНАМЯ ХРЕСТА

ПОВІСТЬ

з часу охрещення Руси-України в 988 р.

9)

Володимир зробив нетерпеливий рух.

— Я не питався імператорів, чи треба рятувати їх від Фоки за рік чи за десять років, а зараз вислав їм поміч. Повинніб і вони розуміти, що слово мусить бути виконане зараз. А щодо віри, то в нас не було такої умови. Тож або імператори виконають своє слово й пришлють зараз Ганну, або я піду на Царгород і сам візьму її собі.

Грім не вразив би Кирила так, як ці слова. А Володимир непомітно всміхався під вусами: бачив, що греки дуже бояться його.

— Великий князю! — почав Кирило заходити з іншого боку. — Дозволь мені пояснити, що мають на думці імператори й царівна. І ти й вони маєте вколо себе багато малих народів. Коли їх кілька збирається разом, то вони можуть загрожувати й сильній державі. Зрештою, і сам знаєш: — посміхнувся — ти сильний, а не міг цілковито приборкати волзьких болгарів; печенігів теж іще не втихомирив. І не станеш справді сильним, поки не звяжеш свої народи одною вірою й наукою. А хіба вколо тебе скрізь одна віра? Хіба болгари, хозари, ятвяги, печеніги не мають кожний іншої віри? Хіба бужани не вирікаються вже твоїх богів і не хрестяться в моравян? А звідки візьметься в тебе світло науки? Може дасть його твоїм людям Славій? — посміхнувся.

Володимир слухав уважно. Кирило вважав, що бере над ним гору, і говорив щораз із більшим запалом:

— А подивись, великий князю, що робиться на світі. Князі, королі, царі, щоб поліпшити людське життя й зміцнити свої держави, вже прийняли або приймають християнську віру: німці, чехи, франки й інші. І в них сьогодні вже якесь ліпше життя. Та й пощо далеко ходити? Хіба не бачиш, що робиться в Києві? Які бояри, купці, ремісники, дружинники розумніші — погани чи християни? В яких сімях більше ладу, любови, послуху, спокою — в християнських чи в поганських? Серед кого більше сварні, бійок, крови, ненависти — серед поган чи християн?

Кирило переможно підвів голову.

— Імператори мої шукають миру й спокою. Київ і Царгород булиб великою силою, якби в нас була одна віра й якби християнська віра стала для тебе криницею світла, добра, розуму й щастя. Тому імператори хотілиб мати в тобі, великий князю, приятеля й брата-християнина. І якби ти попросив, то напевно далиб тобі нашу віру...

Володимир грізно зморщив чоло, горячково передумував усе те, що почув від грека, і не міг не згоджуватися з ним. Зрештою, про все це він і сам уже нераз міркував і прийшов до думки, що треба йому прийняти християнство. Але хіба він, гордий поганин, міг не вимагати від греків виконання умови? Хіба міг просити в них віри, як ласки? Хіба міг прийняти християнство, не познайомившися з ним як слід?

— Ти кажеш, що ваша віра — криниця добра й розуму. Але те саме каже й Славій про наших богів. Отже докажи, що твоя правда.

Кирило лише чекав та цей момент. І якстій розпочав довгу проповідь: від сотворення світу через увесь старий завіт і від народження Христа аж до Його хресної смерти й воскресення, а далі — до поширення християнства в ріжних країнах світу; говорив і про те, що дало християнство людству: нову, вищу мораль, нову культуру, новий, ліпший уклад життя, справедливість, братерство, доступ до загробного життя...

Володимир з кожною хвилиною все більше зміцнювався в своїй думці, що повинен завести християнство в цілому свому князівстві. Але, щоб не показати Кирилові, що той переконав його, знову звів розмову на жарт.

— На словах, то все у вас добре, а на ділі — то трохи інакше. Твої імператори християни, а ошукали мене. Отже якби ми приняли християнство, то теж почалиб ошукувати людей? Зрештою, приходь завтра, побалакаємо ще. Але знову кажу: як імператори не пришлють Ганни, то візьму її сам. Ми, варвари, слова дотримуємо. Хе-хе-хе! Ну, будь здоров, фільософе Кириле!

VIII.

НА ПОМІЧ ВОЛОДИМИРОВІ.

Коли Олена довідалася від своєї ключниці, що сказав Тихоша біля Перуна, їй так захотілося побачитися з ним і поговорити про цю подію, що ледве могла панувати над собою. І тимбільше, що батько засидівся в Кирила до пізньої ночи. З суму й нудьги аж сльози нагорталися на її очі. Щораз кликала до себе ключницю й змушувала її повторювати оповідання про виступ Тихоші проти богів усе зпочатку. Врешті сказала ключниці:

— Вранці мусиш якось побачити боярина Тихошу й сказати йому: „Олена каже тобі: на березі Дніпра цвітуть квіти сьогодні таксамо, як і вчора".

Ключниця, жінка дуже досвідчена, посміхнулася:

— Добре, скажу. А що, як боярин не зрозуміє?

— Ну, як не зрозуміє, то хай прийде й поспитається.

— Бачу, що ви обоє розумні люди, — підморгнула стара ключниця.

(Дальше буде).

В середині кімнати сидів престолонаслідник, по його лівім боці цар, а з правого боку стояв доктор Боткін. Цариця сиділа при вікні, причім при ній стояла княжна Татіяна, тоді, коли три інші доньки царської пари притулилися до стіни біля входових дверей, а служба по лівій стороні від них. Всі клунки були зложені побіля.

Так минуло десять хвилин, упродовж яких чути було, як з гуком і шумом зачали на подвіря заїжджати авта.

Відчинилися залізні двері, крізь які всі увязнені увійшли в пивницю, і в кімнаті явився гурт людей. Це були Юровський, Нікулін, Медвеєв, Єрмаков, Ваганов і тих десять чекістів, — мабуть лотишів — що їх Свердлов прислав Юровському в допомогу з Москви. Таким чином увесь простір наповнився узброєними людьми, яких вид царя і його окруження важко стрівожив, бо всі увязнені побачились раптом безборонними жертвами віч-на-віч з невблаганим ворогом. В один мент цар і цариця підвелись на своїх кріслах, а й престолонаслідник устав і повний тривоги притулився до батька.

— Це що таке? — спитав цар спокійно. — Я був тієї думки, що нас перевезуть на інше місце, бо в Екатеринбургу неспокійно. І це нам приобіцяно. То чому тримаєте нас у цій пивниці? Адже авта вже заїхали. І чого тут цей відділ узброєних?

— Досить, Миколо Романов! — прохрипів тут важко пяний Юровський — ваші приятелі хотіли вас рятувати, але це їм не вдалося... Нам відомо все; і тому ви всі присуджені на смерть... Тепер буде виконаний присуд, ваше життя пропало!

Але цар, який мабуть не порозумів гаразд того всього, що прохарамаркав пяний Юровський, запитав: „Що?" Цариця й княжни перехрестилися. Юровський гукнув „Оце тобі відповідь!", двигнув против царя револьвер і стрілив два рази так влучно, що цар був убитий на місці і впав лицем додолу.

І з цею хвилею почалась загальна стрілянина з крісів і з револьверів. В її огнях жертви метушились і падали з усіх сторін. Престолонаслідник, спершу лиш ранений, застогнав, і тут цариця кинулась до нього, засланяючи сина своїм тілом. Убивники націлюються на неї і на дитину — одна хвиля і вже обоє валяються скрівавленими трупами під ногами чекістів. Поковівка Демідова заслонюється водно і з усіх усюдів одною з великих подушок престолонаслідника, що за її прикладом робить теж княжна Анастасія. Багато стрілів попадає в піря подушок так, що і Демідова і царівна покищо тільки ранені і вються з болю по долівці. Прискакують до них два лотиші: один доконує Анастасію, другий убиває Демідову ударами прикладом у голову, розприскуючи її мозок по стіні...

Швидко ввесь простір сповнився вщерть хмарами диму і запахом крови. І як уже ніхто з жертв не давав знаку життя, кати під проводом самого Юровського кинулись обдирати трупів з усього, що сяк-так являлось цінним отже передівсім з перстенів і інших таких річей. Потім перешукали всі клунки і пакунки. Опісля окремий відділ робітників повитягав тіла повбиваних за ноги сходами пивниці вгору на подвіря, де їх повкидали на велике вантажне авто і, прикривши їх добре мішками і плахтами, вивезли, звідтам на підібране Юровським місце за містом. Тут роздягнули всіх до-гола, щоб іще раз перешукати одіння за дорогоцінностями, далі облили одинацять трупів бензиною, нафтою і смолою, і на трьох кострах спалили.

Д-р Остап Грицай.

•З ДНЯ•

ЗДВИГИ І МАНІФЕСТАЦІЇ.

Цього літа українська суспільність в Америці, а головно в Ню Йорку, влаштовувала багато зїздів, здвигів і маніфестацій. Це добра річ. Бо у масі, що дихає тими самими ідеями, відроджується кожна одиниця окремо і набирає дальшої охоти до праці в напрямі тих ідей.

Коли зійдеться разом кілька тисяч людей і всі вони хочуть того самого, всі радіють тими самими явищами, чи сумують з приводу тих самих подій, то це відроджує їх. З них усіх твориться якась величезна третя сила, що здіймається угору понад голови і творить щось таємниче, величне, індивідуальне. Хоч окрема одиниця цілком зникає в тій масі, проте вона відчуває велику приємність, що є маленькою частинкою тої третьої, великої сили.

ЗАВВАГИ.

Тому слід на маргінесі тих здвигів і маніфестацій зробити деякі завваги. Правда, ці здвиги і маніфестації вже проминули, тому ті завваги будуть наче муштардою по обіді, але всетаки вони можуть придатися нам набудуче. Бо нам іще нераз прийдеться їх влаштовувати.

Маніфестації і здвиги мусять мати певну ціль, одну точку, до якої мають збігатися всі промови і всі програмові виступи. Бо лиш тоді можна витворити єдність настроїв серед тисячної маси і можна створити цю третю таємничу силу.

Правда, маси вже заздалегідь ідуть на дану маніфестацію, чи здвиг, з певними почуваннями. Це факт. Але вони йдуть туди саме тому, щоб ті почування пережити в сильнійшій формі, а потім почути про них щось розумове і вкінці закріпити їх у своїм серці. Коли вони не дістануть того, по що прийшли, то виходять розчаровані й суспільно менше вартні, ніж були передтим. Тому на аранжерах усяких масових зібрань усе лежить велика відповідальність. Їх заданням є не лише зібрати людей, але вповні їх задоволити.

ПРИКЛАД ОДНОЇ МОБІЛІЗАЦІЇ.

Нагадується одна мобілізація, переведена українським урядом 1919 року у Великій Україні. Штаб наддніпрянської армії рішив тоді перевести загальну мобілізацію і покликати до війська всіх молодих українців.

Видано в тій цілі до всього населення зазив, щоб такі й такі річники голосилися до міста, до вербункових бюр. Хто був тоді в Україні, той знає, як слухняно повівся тоді український нарід на зазив свого штабу. Обчисляють, що біля два міліони молодих чоловіків зголосилось тоді до міст і містечок, щоб вступити до української армії. Всі повіти були тоді буквально обліплені новобранцями. Вони їхали не тільки в нутрі особових та вантажних вагонів, але також на дахах поїздів, збоку на сходах, на буферах, на льокомотивах. А також сотки тисяч тягнулися возами по шляхах, або пішки.

А ЩО З ТОГО ВИЙШЛО?

Всі вони мали з собою клунки з харчами. Прийшовши до міста, вони шукали бюр і касарень. Але ні бюр, ні касарень, ні харчів, ні мундурів, ні кажучи про зброю, ніхто для них не приготував. Вони поволі зїдали свої харчі, ночуючи на вулицях міста. Коли харчі зїли, почали розходитись додому, розчаровані і знеохочені до своєї влади.

А коли після того експерименту деякі військові частини хотіли знов перевести мобілізацію, то український загал зареагував з нехіттю. Маючи один такий досвід, люди вже не хотіли поспішати на заклик штабу своєї армії.

ВИСНОВОК.

Цей випадок наглядно переконує кожного, як треба бути обережним там, де йде про маси. Навіть коли є наочні докази, що маси готові поспішити на поклик даного проводу, то і тоді не можна видавати легкодушних розпорядків і закликів, не постаравшись наперед приготовити для тої маси того, чого вона сподівається. Бо раз розчарувавши масу, вже другий раз її тяжко буде зібрати. Так, як тяжко було другий раз в Україні перевести мобілізацію.

Почування маси це мов праця біля ріллі. Рілю треба орати, сіяти, скородити, полоти і щойно по довшому часі жинати. Жнива це короткий час, всього два чи три тижні, але до них хлібороб приготовляється цілий рік. Хто спартачить жнива, той утратив не два тижні, але цілий рік.

Таксамо справа масових виступів. Широкий загал нераз треба довгий час виховувати, висвітлювати йому всякі події, викликувати в нього певні почування. Коли ті почування дозріли, їх можна використати до конструктивної праці. Але коли хтось необачним учинком їх змарнує, то треба нераз довгий час працювати, щоб у серцях людей їх знов нагромадити.

Назагал наші нюйорські цьогорічні масові виступи були вдалі. Всежтаки ці завваги варт запамятати і на черговий рік.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

ЛИСТОПАДОВЕ СВЯТО в 20. річницю повстання Зах. Української Народньої Республики влаштовує **Стрілецька Громада і Центральний Комітет У. Н. Т. в Ню Йорку В НЕДІЛЮ, 6. ЛИСТОПАДУ 1938, у Washington High School.**

Проситься всі товариства стриматись у той день від своїх підприємств. 212

Комітет.

Дивне.

Малий Івась до свого діда, який має лису голову й велику, густу бороду:

— Дідусю, чому ти носиш усе своє волосся на бороді?

Між співаками.

— Мусиш знати, що я маю дуже музикальне вухо!...

— Вірю тобі. Тільки біда, що ми не співаємо вухами.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

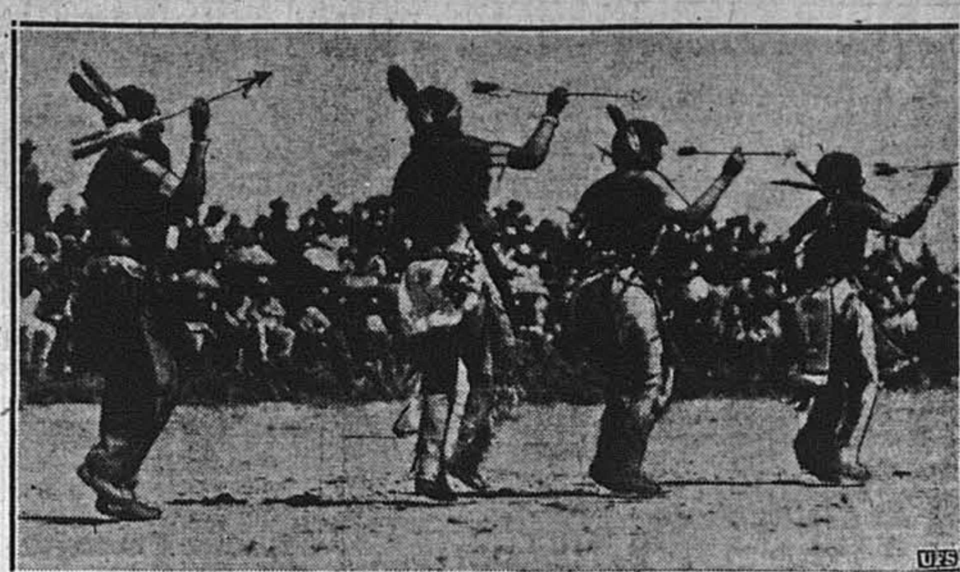
Організаційні збори.

Як було проголошено в „Свободі", на зборах на Вест Сайді 5 вересня ц. р. мали явитися всі урядники місцевих відділів. Збори відбулися в У. Н. Домі, при вул. Мартін. На них явились не лише самі урядники чотирьох відділів, але й багато активних членів. Прибули старші члени і молодші. Збори відкрив д-р А. Кібзей, заступник предсідника головної контрольної комісії У. Н. Союзу, який усе наклинає людей, щоб вступали в члени цеї багатої української інституції. В короткій, але щирій промові він згадав про те, що до Дітройту загостив головний рек. секретар, п. Д. Галичин. До переприводження зборів він покликав місцевих урядників, а саме: п. І. Форися і С. Михайлюка на предсідників і В. Тараса та В. Бартіша на секретарів. П. Форись, обіймаючи уряд, попросив до слова п. Д. Галичина, котрий у своїй одногодинній промові зясував причини, які здержують нашу молодь і навіть наших старших громадян від вступання до У. Н. Союзу. Вслід за тим подав ради, як ті причини усувати. Бесідник також вичислив, скільки добродійств зробив У. Н. Союз своїм членам впродовж 44 років. У. Н. Союз підносить нас не тільки матеріяльно, але й духово. Далі бесідник порівнював чужі грамоти з грамотами У. Н. Союзу і доказував фактами, що грамоти Союзу є найкращі. Бесідник також говорив, що У. Н. Союз нераз поміг і помагає багатьом нашим молодим студентам, які не були би всилі покінчити студій власними коштами. Вкінці сказав, що хоч Дітройт у приєднуванні нових членів до У. Н. Союзу вибився на перше місце, то проте на 50,000 українців, які є в Дітройті й околиці, тих, що стоять в Союзі, мало. Тому накликав усіх розпочати кампанію в цілі приєднання якнайбільше членів.

Бесідник також остерігав, щоб наші люди не давалися заманювати й обманювати ріжним чужим агентам, які не мають на увазі добра членів, тільки свої інтереси.

Далі йшли запити з боку присутніх і п. Галичин давав на них вичерпні відповіді. Урядники всіх місцевих відділів обіцяли занятися якнайбільшим приєднуванням членів.

В. Тарас.

ДЕРЖАТЬСЯ БАТЬКІВСЬКИХ ТРАДИЦІЙ.

Індіяни з Санта Ана, в Ню Мексико, танцюють танець летючої стріли, котрий індіяни цього племени виконують кожного року в ту саму пору від непамятних часів. Індіяни звичайно вбираються, як білі, але на цю церемонію зодягаються в традиційне одіння індіян.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

POLAND WRECKS CHURCHES; TURNS GUNS ON CROWDS

Many Worshipers Killed by Police

By DONALD DAY.

[Chicago Tribune Press Service.]

RIGA, Latvia, Sept. 6.—The Polish government has started another campaign for assimilation of Ukrainian, Russian, and Ruthenian inhabitants in eastern and southern Poland. During the past month police in those sections have supervised the destruction of 173 Orthodox churches.

Polish authorities defend their action with the charge that some of the destroyed churches were not being attended and that others needed repairs, the cost of which the congregations could not meet.

Censor Suppresses News.

The sensor in Warsaw has forbidden the Polish Press to comment on the government's decision to liquidate the Orthodox church or to report serious riots which have occured. These riots took place in several districts where police, after demolishing churches, attempted to force the congregations to pay laborers they had provided for the destruction.

In a number of instances police used guns to disperse the crowds. Many peasants were killed or wounded.

The head of the Greek Catholic church in Poland addressed a pastoral letter to his followers deploring the action of the Polish authorities. The letter was confiscated by the Polish censor and the government threatened to expel the church leader from the country unless he ceased to interfere.

Greek Catholics Worried.

The Orthodox church is a sister church of the Greek Catholic body. The latter recognizes the pope and retains the Greek ritual and the right of priests to marry before ordination. Greek Catholic prelates express fear that after the government has destroyed the Orthodox church they will be the next victims.

Most of the Ukrainian people in Galicia are members of these two churches. The Roman Catholic church, which has the government's support, has been energetic in its missionary work among the Orthodox and Greek Catholic followers.

Several editions of the Ukrainian newspaper Dilo, published in Lwow, have been confiscated. It charged that the Roman Catholic church has promised to make Poles out of the Ukrainians, Ruthenians, and Russians if the government will close their churches and force them to turn to the Roman Catholic faith.

Dilo reported that the few Orthodox churches remaining open in the eastern districts have soldiers stationed before the doors to prevent the congregations from attending services.

(Chicago Daily Tribune, September 7, 1938.)

ЧИ ДЕРЖАВА ВИННА, ЩО МАЄ НЕГРАМОТНИХ ГРОМАДЯН?

В столиці Норвегії, Осльо, робітник Івар Фос вніс до суду обвинувачення проти норвеського уряду, домагаючися 50 тисяч корон відшкодування за те, що він не вміє ні читати ні писати. В Норвегії нема неграмотних людей, а Івар Фос може й одинокий анальфабет. Коли оборонець Фоса докаже, що вину за неграмотність Івара Фоса несе держава, його клієнт виграє процес.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

На добродійні цілі.

Українська парохія в Амстердамі, Ню Йорк, пересилає через Обєднання $15, що прийшли з пікніку, влаштованого спільно з литовцями і членами організації У. Ч. Хреста, відділу 28. З тої суми $10 призначено на визвольну боротьбу і $5 для рокини полк. Е. Коновальця.

Управа Червоного Хреста.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

На Рідну Школу.

Всім добре відомо, як вороги нищать нашу Рідну Школу. Українська дітвора не всилі почути рідного слова в школі. Чим більше перешкод кидають під ноги Рідній Школі вороги, тим більше ми повинні піддержувати ту інституцію фінансово, щоб вона могла встоятись у тій боротьбі. Розуміючи це, наші членкиці 46 відділу Союзу Українок ухвалили з каси суму $5 на ту ціль. До того молодий студент університету, п. Ярослав Фостик, доложив від себе $2. Разом $7 переслано через Обєднання на призначену ціль.

О. Ф.

ЕМБРИДЖ, ПА.

На народні цілі.

Підписаний вислав через Обєднання від ук. гр.-кат. громади в Ембрідж суму $45, призначену на найконечніші краєві потреби. Гроші ці Обєднання вишле на руки екс. митрополита Шептицького, який призначить ті гроші там, де потрібно. На ту суму зложилися: збірка з панахиди по бл. п. Е. Коновальці $15; по $10: 121 в. „Провидіння", 83 в. „Провидіння", 161 від. У. Н. Союзу.

Григорій Вацьо.

БРОНКС, Н. Й.

З ювилею на Рідну Школу.

Гром. Володимир Баковський на 56-літнім ювилеєю уродин п. О. Плескуна 30. березня ц. р. зібрав на Рідну Школу в старім краю $5.50. Зложили по $1: О. Плескун, В. Баковський, Ейб Люрія (жид), Натан Копер (жид); по 50 ц.: Г. Лошінский, Ейб Голдфонд, Ейб Ляхтер — всі жиди.

Володимир Баковський.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СКІЛЬКИ БУЛО ДЕЛЕГАТІВ НА ЗЇЗДІ ОДВУ?

Із нашої реестраційної книги в часі зїзду ОДВУ в Нюарку ми начислили 189 делегатів від відділів ОДВУ УЧХ та МУН, 94 делегатів від національних товариств та організацій і поверх 100 делегатів-гостей.

В. Різник, рек. секр. ОДВУ.

ТРАГІЧНИЙ КІНЕЦЬ ЛЮБОВНОЇ ІДИЛІ.

Мадярська преса подала вістку про трагічний кінець романтичної ідилі мадярського аристократа з молоденькою дівчиною будапештенського міщанина. 16-літня донька одного з будапештенських кравців пізнала на острові св. Маргарети кн. Одешальчі. Князь запросив до свого замку в північній Мадярщині цю гарну панну, яка поїхала туди. Тимчасом батьки гарної дівчини почали розшуки і знайшли її по якімсь часі в помешканні князя в Будапешті. Одначе їх донька заживала кільканацять порошків, щоб скінчити самогубством, бо князь відмовився одружитися з легковірною дівчиною.

КОРОЛЕВА ВИНОГРАДУ.

Каліфорнійські виноградарі вибрали панну Маргарету Вайлі сьогорічною королевою винограду. Як її фотографували, вона сиділа у винограді по шию.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ВОРОЖЦІ ВІДДАЛА МІЛІОН

Білгородські газети принесли таку цікаву вістку: Одна дівчина зо знатньої багатої родини в Білгороді, якій батьки оставили міліон долярів, призналася свому вуйкові, що всеньке віно втратила. Зпочатку не хотіла дати відповіди, як вона могла зужити такі великі гроші, хоч жила скромно. Боронилася, що її та її родину стрінуло би велике нещастя, колиб сказала правду. Щойно з трудом вдалося вговорити дівчину. Всі свої гроші дала вона циганці, щоби вона відвернула від неї нещастя, яке загрожувало їй. Яке нещастя нібито загрожувало їй, цього не вміла пояснити. Чарівниця сказала їй це та раз-у-рав жадала чимраз більше грошей, щоби відвернути злих духів. Дівчина вірила циганці та помалу дала їй усе своє майно. Білгородська поліція арештувала циганку. А небаром після того й циганчину маму, сестру й інших членів родини. Тому кілька літ ця циганська родина прийшла до Білгороду бідненька. Тепер має в Білгороді кілька домів, кожний член родини має власне конто в банку та виставно уладжене мешкання. Вони мали авта та коні-верхівці, а жили незвичайно виставно. Це все заробили чарівницькими штучками та ворожениям. Гостей мали в усіх суспільних верствах. Найбільші пані та бідні наймички вірили тим циганам. Як білгородська поліція почала слідство проти циганів, стали приходити до поліції тисячі листів, почасти з підписами, а ще більше анонімних. Ця циганська родина поділила роботу якнайточніше між себе. Мати приймала виключно бідних людей, що могли заплатити всього кількасот динарів. Одна дочка тієї циганки полагоджувала справи середньозаможним людям, друга чоловіків і жінок із найзнатніщих і найбагатших суспільних верств. Ще інша дочка полагоджувала справи лише листовно, понайбільше провінціональним гостям. Відповідно до того брала винагороду. Від сто динарів до кілька тисяч. Вороження починалося звичайно кладенням карт і фусами кави. Заплата за цю прислугу не була занадто висока. Та гості звичайно мали ще спеціяльні бажання. Раді були „поліпшити собі будуччину". А в циганки можна було собі все замовити. Вона давала любовні напитки для невірних любків, чарівні ліки на те, щоб одержати краще заняття, або маєток, талізмани для відвернення нещастя чи недуги. Циганка знаєся з „вілями" (русалками) та чарівницями. При їх помочі могла відвернути кожне нещастя, або стягнути нещастя, чи смерть на ворога. Бо до циганки заходили й такі, які раді були стягнути смерть на свого чоловіка чи вуйка, по якому мали дістати спадщину. Самособою, треба було добре заплатити за поміч „вілям", чи чарівницям.

ПОЛІТИЧНИЙ ЛЕКСИКОН.

Амбасада — підслуховий апарат.

Блюм — червона квітка палестинського походження.

Вибори — конкурс на сезонові посади.

Голод — єдина річ, якої совєтська влада не жалує своїм підданим.

Дипльомат — чоловік, що обовязаний якнайменше сказати, а якнайбільше довідатись.

Женева — місце на землі, де найлекше брехати.

Еспанія — благородний край, щ одля наукових цілей піддавсь операції.

Фронт — нешкідливе слово, яке знаменито надається при творенні назви кожної політичної партії.

Ідеольогія — практична річ, яку кожний сам собі може уложити.

Конференція — єдиний вихід із скрутного положення.

Ліквідація — найкраще відома українцям політична система.

Мобілізація — один з найміцніших аргументів.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Місячні збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270., відбудуться в четвер, 15. червня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 181-183 Фліт ул. Проситься всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих членів проситься вирівняти свої залеглости. — М. Баран, секр.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372., відбудуться в пятницю, 16. вересня, в годині 8. ввечір. Просимо усіх членів прийти на час. — В. Ярема, пр.; В. Реновець, кас.; Д. Семенюк, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Тов. Єдність, від. 163., відбудуться в пятницю, 16. вересня, в клюбі Горожан, 847 Н. Френклин ул. Початок в годині 8. ввечір. Всі члени обовязково мають бути на тих зборах. — Уряд.

СТЕМФОРД, КОНН. Триквартальні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350., відбудуться в пятницю, 16. вересня, в годині 7. ввечір, в церковній галі, 135 Greenwich Ave. Проситься всіх членів, місцевих і позамісцевих, прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих членів напоминається вирівняти свої довги, бо в противнім разі поступиться згідно зо статутом. Просимо родичів вписати свої діти до У. Н. Союзу. — Василь Карий, пр.; Василь Блащук, кас.; Ілько Михайлишин, секр.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Трикварталььні збори Сестрицтва Любов, від. 37., відбудуться в ятницю, 16. вересня, точно 7:30 вечором, в У. Н. Домі. Проситься всіх членниць конечно прибути. Контроля і урядники здадуть справоздання касове і з балю. Довгуючі мають вирівняти свій довг, бо інакше будуть суспендовані. Будемо принимати нових членниць до У. Н. Союзу і до Сестрицтва без вступного. — Анна Пограничa, пр.; А. Огар, кас.; Е. Кардаш, секр.

ХТО ПЕРЕМІГ.

Ріка Ольт у Румунії викинула на беріг тіло молодого хлопця і медведя. Одяг хлопця показував, що це пастух. Виявилося, що медвідь заатакував пастуха, одначе підчас завзятої боротьби обидва скотилися до річки, яка їх розсудила.

ХВИЛЯ ПОЖЕЖ ВІД ГРОМІВ.

В останніх днях згинуло від громів на Волині 9 осіб. На полі підчас жнив згинув від грому Григор Литвинчук з Стрілиськ, пов. Володимир, і Варвара Симоник із села Ворона, пов. Ковель. Під стіжками збіжжя згинули від грому Василина Артищук з Паридуб, пов. Ковель, і Петро Лотоцький з Чудлів, пов. Сарни. Від громів у помешканні згинулиш Іларіон і Теодосія Бартків, Петро і Дмитро Новосад і Наталія Штун. Крім того грім поразив кільканадцять осіб. На польсько-литовськім кордоні вибухло 20 пожеж від громів. Далі грім убив одного пачкаря і двох литовських вояків з прикордонної сторожі. На польсько-литовському кордоні вибухли пожежі в 15 селах. До тої буревій заподіяв великі спустошення в городах і на полях.

АВСТРАЛІЯ ПОБОРЮВАТИМЕ ПОСУХУ.

Австралійський уряд вислав до Швеції делегацію, яка складається з найвизначніших інженірів, щоб вони простудіювали гидравличні машини, які виробляє Швеція. Австралія головно цікавиться тим, як побороти посуху, що минулого літа в самій новій полудневій Валії принесла великі страти: там загинуло 10 міліонів овець. Щоб сяк-так запобігти посусі, уряд покищо наводнює поля. У Швеції інженіри оглянули багато водних гатей. Головну увагу присвятили вони цементованим будівлям з великими запасами води. Із Швеції австралійська делегація літаком відлетіла до Латвії, щоб там оглянути велику електрівню в Кегумс біля Риги, яку будують шведські інженіри.

Представникам австралійського уряду все докладно показували; їм давали пояснення інженіри, що в Австралії працювали більше як 18 місяців над будовою ґігантського проекту, що мав на меті використати практично величезну водну силу Австралії. У висліді того всього австралійський уряд затвердив плян будови великої електрівні на ріці Кевоз. Крім цього також затвердив плян зелектрифікування нової полудневої Валії. У проєкті є також будова електрівні на ріці Сновп у силі 250,000 КВ і електрифікація більше як 600 км. залізничої лінії, що виходить із Сідней.

БІЙКА В КОСТЕЛІ НА БАГНЕТИ І СОКИРИ.

У Стрижеві під Меховом місцеві парубки побили своїх суперників парубків з Мехова. Чергового дня гурт молодих парубків зо Стрижева прийшов до костела у Мехові з ножами, багнетами, сокирами, молотками і камінням. При виході з костела в самім передсінку костела почалася бійка з парубками з Мехова, які напали на парубків зо Стрижева. Нападені втекли назад до костела і щойно поліція розборила напасників, відбираючи від 12 осіб багнети, сокири та іншу „зброю".

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ. (8)

В той час, як Тарзан перекрадався по деревах ближче до фіґури ідола, люди чарівника Каґунда провадили д-ра Брукса по високій драбині до рота тогож ідола. Д-р Брукс прочував лихо, тому нерадо слухав приказів дикунів. Та дикуни мали на це раду: кожний раз, як д-р Брукс отягався, вони пошотвхували його списами, а навіть грозили його пробити.

По тяжких зусиллях д-р Брукс видряпався по високій драбині на свого роду бальхон, що стояв недалеко голови ідола. За ним слідували сторожі, а ще далі сам Каґундо. Всі вони уставились перед годовою ідола, а Каґундо розпочав свої ритуальні молитви: „О, божку дерев, прийми отсю жертву для себе, щоб опісля росли гарні дерева".

Слухаючи тої молитви, Тарзан поглянув униз. Він побачив, що фіґура ідола ногами оперта на коріння двох великих дерев. Поглянувши на відчинений рот ідола, Тарзан зрозумів, що та жертва має також практичне значіння: впавши вниз, тіло жертви буде розкладатись і в той спосіб достарчатиме погній для тих великих дерев.

Решта дикунів, що лишилася внизу, розпочала дикі, фанатичні крики. Дикуни звичайно в таких моментах попадають у якийсь релігійний шал і тратять контролю над своїми почуваннями. Вони розмахували руками, підскакували, верещали. Нагло все втихло. Тарзан зрозумів, що надходить момент самої жертви, а в таких моментах дикуни змовкають.